

Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi
Journal of Muallim Rifat Faculty of Education

ISSN: 2667-5234

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Kopya Çekme Eğilimlerinin İncelenmesi *

Türkan ÇELİK **

Makale Bilgisi

ÖZET

Geliş Tarihi:
02.03.2020

Düzeltilme Tarihi:
30.03.2020

Kabul Tarihi:
07.04.2020

Basım Tarihi:
10.07.2020

Kopya davranışı, sınavı hazırlayan otoriteler tarafından her ne kadar istenmese de yüzyıllardır sınavlara eşlik etmeye devam etmektedir. Yapılan sınavın kalite ve objektifliğini düşüren kopya, değerlendirme işleminin adaletli yapılmasının önündeki en büyük engellerden biridir. Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler ve ilahiyat öğrencilerinin kopya çekme eğilimlerini bazı değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya sosyal bilgiler ve ilahiyat 1. ve 4. sınıflarda öğrenim gören 153 öğrenci ve öğrencilerin sınavlarında gözetmenlik yapan 4 akademisyen alınmıştır. Karma yöntemle yapılan çalışma bulgularında, öğrencilerin kopya çekme tutumları cinsiyet, sınıf düzeyi, yetiştiği çevre, anne ve baba eğitim durumları açısından anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ancak çalışmanın öğrenim görülen bölüm değişkeni açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu fark ilahiyat öğrencilerinin lehinde olmuştur. Buraya kadar çalışmanın nicel ve nitel bulguları paralellik göstermiştir. Ancak 4 sınav gözetmeninden toplanan nitel verilerin sonuçları öğrencilerin nicel ve nitel bulgularından farklı sonuçlar vermiştir. Sosyal bilgiler öğrencilerinin sınavlarında gözetmenlik yapan akademisyen ifadeleri, sosyal bilgiler öğrencilerinden elde edilen bulgularla benzerlik gösterirken, ilahiyat bölümünde gözetmenlik yapan akademisyen ifadelerinde benzer bulgulara rastlanmamıştır. Gözetmenler ilahiyat öğrencilerinin kopya çekme tutumu sergilediklerini ifade etmişlerdir.

© 2020MREFD. Tüm hakları saklıdır

Anahtar Sözcükler: kopya çekme tutumu, sosyal bilgiler öğretmen adayları, ilahiyat öğrencileri, karma yöntem

The Examination of the Tendencies of Social Sciences Teaching and Theology Students to Cheat in Exams*

Article Info

ABSTRACT

Received:
02.03.2020

Revised:
30.03.2020

Accepted:
07.04.2020

Published:
10.07.2020

The cheating behaviour, although it is undesired by the authorities preparing the exams, has continued to accompany exams for centuries. Cheating, which decreases the quality and the objectivity of the exams, is one of the biggest obstacles to have a fair evaluation process. The aim of this study is to identify whether the cheating tendencies of the students of social sciences teaching and theology differ or not regarding some variables. To this end, the study included 153 students who are studying in the 1st and 4th grades of social sciences and theology and 4 academicians who are supervising the examinations of these students. The results of this mixed method research showed that there were no significant differences between the cheating behaviours of the students in terms of gender, class level, the

* Bu çalışma 7-9 Kasım 2019 tarihinde 8. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Muallim Rifat Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Kilis-TÜRKİYE. e-mail: turkancelik@kilis.edu.tr

environment in which they were raised, and education of their parents. Yet a significant difference was found in terms of the department variable of the study. This difference was in favour of the students of theology. Up to this point, the quantitative and qualitative findings of the study showed parallelism. However, the results of the qualitative data collected from 4 exam observers were different from the quantitative and qualitative findings of the students. While the statements of academicians who supervised the exams of social sciences students were similar to the findings obtained from social sciences students, the similar findings were not found in the statements of academicians who supervised the students of the theology department. The exam observers stated that the theology students displayed cheating-in-exam behaviour.

© 2020JMRFE. All rights reserved

Keywords: cheating behavior, social sciences teacher candidates, theology students, mixed method

1. GİRİŞ

Eğitim kurumları açısından öğrenme çıktılarının problemsiz ve daha net bir şekilde gözlenmesinde, adaletli ve doğru bir değerlendirme süreci gereklidir. Ancak eski çağlardan beri kopya davranışının bu sürecin sağlıklı işlenmesini engelleyen bir problem olduğu ve günümüzde de halen problem olmaya devam ettiği bilinmektedir. Öyle ki Eski Çin'de devlet hizmetine alınacak personelin sınavlarında kopyayı engellemek amacıyla sınavların küplerin içinde yapıldığı ve adaylar küpe girmeden önce üstlerinin arandığı, sınavda kopya çeken veya çektirenlere ölüm cezası verilmesine rağmen yine de o dönemde kopya çekildiği belirtilmiştir (Brickman, 1961). Tarihi süreçte gelişen teknolojiler, insan davranışları, denetim mekanizmalarının artırılması vb. değişikliklerin hiçbiri kopyayı tamamen ortadan kaldıramamıştır. İnsanlar için bu denli vazgeçilmez hale gelen kopyanın kelime anlamı Türk dil kurumunca farklı şekillerde anlamlandırılmıştır. Bu anlamlara yönelik açıklamalar; suret çıkarma işi, yazılı sınavda gizlice bakmak için hazırlanmış kâğıt, bir sınavda soruları cevaplamak için başka birinden veya yerden gizlice yararlanma şeklindedir (URL-1: TDK, 2019). Farklı tanımlarda ise; sınav veya akademik ödev gibi çalışmalarda kaynakların izinsiz kullanımı, kendi sınav ya da ödevini başkasına yaptırmak (Tan, 2001), kişilerin gireceği sınav öncesi önceden hazırladıkları materyaller yardımıyla sınav esnasında sınav sorularını gizlice cevaplaması (O'Rourke, Barnes, Deaton, Fulks, Ryan ve Rettinger, 2010), rekabet gerektiren durumlarda ya da sınavlarda aldatarak veya kuralları çiğneyerek kişinin kendisi için avantaj sağlaması (Eraslan, 2011) şeklindeki açıklamalar mevcuttur. Kopya çekme davranışına öğrencinin olduğu her yerde rastlanılabilmektedir (Semerci ve Sağlam, 2005). Neden ve niçin çekildiğine yönelik birçok araştırma ve düşünce sayılabilir. Ancak eğitim sürecinin önemli bir sorunu olan kopya, hem bir davranış hem de ahlak sorunudur. Zira kopya çekmek kişinin, ahlaki gelişimindeki eksiklikten kaynaklanmakta olup, diğer davranışlarını da etkileyebilmektedir (Akdağ ve Güneş, 2002). Selçuk (1995), kopya çekmenin aslında bir "zihniyet ve etik sorunu" olduğunu vurgularken; Lickona (1991) kopya çeken kişilerin; haksız başarı, başarısıyla gurur duyamama, düşük özsaygı, çevresindekileri kandırma düşüncesi, öğretmenin güvenini zedelemek, kopya çekmeyenlere haksızlık yapmak, kopya çekerek sahtekârlığı öğrenmesi gibi olumsuz kişilik özellikleri sergileyebileceğine değinmektedir.

Alanyazına bakıldığında kopya davranış ve tutumunu ulusal ve uluslararası alanda konu alan birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Çalışmalarda farklı tarihlerde farklı açılardan kopya çekme davranışı ele alınmıştır. Örneğin Lüle Mert, (2012) Türk Dili ve Edebiyatı, Sosyoloji Matematik ve Biyoloji bölümlerinin son sınıfında öğrenim gören 140 öğrenci ile yaptıkları çalışmada,

katılımcıların büyük bir bölümünün kopya çektiği yönündeki bulguya ulaşmıştır. Öğretmen adaylarıyla yapılan çalışmalardan Özyurt ve Eren'in (2014) araştırmasında, öğretmen adaylarının kopya çekmeye yönelik tutumları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları karşılaştırılmıştır, ancak aralarında anlamlı ve güçlü bir ilişki bulunamamıştır. Bu durum öğretmen adaylarının kopya çekme tutumunun öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarından farklı olduğunu göstermektedir. Zeytinkaya'nın (2018) çalışmasında ise, kopya çekme davranışı ile cinsiyet, sınıf düzeyi ve başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Kaymakcan (2002) ilahiyat öğrencilerinin büyük bir kısmının, hayatlarının farklı dönemleri ve farklı aralıklarla kopya davranışını sergilediklerini bulgulamıştır. Çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilerden, alt sınıfların da üst sınıflardan daha fazla kopya çekme davranışına sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Benzer bir çalışmada Hosny ve Fatima'nın, (2014) ise kopya akademik hırsızlık olup, ahlaki ve dini değerlere aykırı olmasına rağmen katılımcı öğrencilerin büyük bir kısmı tarafından yaygın bir şekilde kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Köse ve Öztumur'un (2013) araştırma bulgularında ise, kopya çekme davranışı sınıf düzeyi ve başarı özelliğine bağlı olarak değişme gösterirken, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir değişme göstermemiştir. Bu paralelde yapılan farklı bir çalışmada (Ledema, 2011) ise, akademik başarı ve kopya çekme davranışı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Kopya çekmeyi; içsel ve dışsal pozitif motivasyon kaynakları, fiziki ortamın uygun olması, sınav türünün uygun olmaması, organizatörlerin etik olmayan davranışları (Topçu ve Uzundumlu, 2011); bireysel faktörler ve akran davranışları faktörü (McCabe ve arkadaşları, 2001); farklı ülkelerde görülen eğitim güçlükleri (Gallant ve diğerleri, 2015) etkilemektedir. Ayrıca bir kurumun bu konuda şeref kuralları olarak kabul edilen politikaları da öğrencilerin bu tarz davranışlara yeltenip yeltenmemesinde belirleyici olabilmektedir.

Kopya çekme davranışı dürüstlük ile ilişkili olup, bu süreçte öğrencilerin kopya çekme motivasyonlarının dikkate alınması önemlidir (Anderman, Cupp ve Lane, 2010). Çeliköz (2016) sınavlarda kopya çekmeye ilişkin tutum ile kopya çekme nedenlerini ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırma sonucunda; öğretmen adaylarının yaklaşık % 57'si kopya çekmeye yönelik olumsuz, % 43'ü ise olumlu tutum sergilemiştir. Kopya çekme sebebi olarak bireyin kendini gerçekleştirilmesinden çok, nota önem verilmesi gösterilirken, en fazla kopya çekilen sınavlar ise, vize ve final sınavları olarak gösterilmiştir. Öğrencilerin en fazla çoktan seçmeli sınavlarda, başkasının kâğıdına bakarak, kopya çektiği bulgulanmıştır. Benzer bir çalışma da Dam (2013) tarafından yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin en fazla kullandıkları kopya çekme metodu yanındaki arkadaşına bakma, kopya kâğıdı hazırlama ve diğer bilindik yöntemlerin yanı sıra sms'le mesajlaşmak, kulaklık kullanmak ve mp3 kayıtları şeklindedir. Günümüzde her alanda başucu kaynağımız haline gelen teknolojik araçların bazı araştırma (Etter ve diğerleri, 2006; Nyamawe ve Mtonyole, 2014) bulgularında kopya aracına dönüştüğü görülmektedir. Bu çalışmalarda teknolojiyi kopya aracı olarak tercih etme konusunda kolej ve kilise öğrencilerinin kopya çekme davranışları arasında benzerlik bulunmuştur. Her iki kurumda öğrenim gören öğrencilerin de ödevlerini yapma esnasında bilgi teknolojilerinden etik dışı şekilde faydalandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Etter ve diğerleri, 2006). Nyamawe ve Mtonyole (2014) ise, normal zamanlarda cep telefonunun ders materyali, not depolama alanı, iletişim aracı, internette dolaşmak gibi amaçlar için hizmet sunarken; sınav alanlarında kopya çekme aracına dönüşmesi üzerinde durmuştur. Hangi davranışların kopya çekmeye girdiğine yönelik başka bir çalışmada ise (Akdağ ve Güneş, 2002), sınav soru-cevaplarını alıp-verme, sınav süresi dolduktan sonra sınava devam etme, ödev-proje gibi çalışmalarda başkasından yardım alma gibi davranışların öğrencilerin büyük bir kısmı tarafından kopya olarak kabul edilmemesi ilginç bir

sonuç olmuştur. Bu durum öğrenciler tarafından kopya çekme davranışına yüklenen anlamın farklı boyutlarda olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla öğrenciler tarafından bu kadar normalleştirilen kopyanın önlenmesi için bir dizi çalışmanın gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Öyle ki Tan'ın (2001) çalışmasında kopya çekme davranışını önlemeye yönelik 10 önlemin öğrenciler tarafından etkililik derecesi ele alınmıştır. Araştırma sonucunda sunulan bütün önlemler arasında önem sırasına göre çok etkili bulunanlar; iki test formunun kullanılması ve arka arkaya oturan öğrencilerin farklı formları cevaplamalarının sağlanması, hazırlanan testin öğrenciler için uygun, adil ve yararlı olmasının sağlanması, sınav anında öğrencilerin sürekli olarak gözlenmesi, gözetmenin kitap, gazete vb. okumaması, salonu terk etmemesi, öğrencilerin test uygulamasını aksatacak şekilde davranmalarına izin verilmemesi, sınav anında öğrencilerle bireysel olarak, fısıldayarak konuşulmaması, açıklama gerektiğinde açıklamanın tüm gruba yapılması, fiziksel koşulların uygun olması durumunda öğrencilerin bir sıra atlatılarak bir sıra boş oturtulması, testin hazırlanması, saklanması ve uygulanmasında gerekli özen ve titizliği gösterip, güvenlik önlemlerinin alınması şeklindedir. Dolayısıyla kopya tercih edilmemesi geren yanlış ve zararlı bir davranıştır. Bu davranışın devam etme nedenlerinden biri de kopya çeken öğrencilerin disiplin kuruluna sevk edilme yerine eğitimcilerin kendileri tarafından cezalandırılarak bir disiplin karmaşasına neden olmaları gelmektedir (Dirik, 1997).

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yüzyıllardır sınavlara eşlik eden kopya, geçmişte olduğu gibi günümüzde de bir sorun olmaya devam etmektedir. Zaman içerisinde birçok araştırmaya farklı şekilde konu olan kopya davranışı, bu araştırmanın da ana sorunsalını oluşturmaktadır. Özellikle gelecek nesillerin değer ve karakterlerinin şekillenmesinde büyük paya sahip olan öğretmenlerin bu konudaki tutum ve davranışları önem taşımaktadır. Bu yanlış davranışın gelecek nesillerce normalleşmemesi açısından bütün eğitim-öğretim süreci paydaşlarına sorumluluklar düşmekle birlikte en önemli görev öğretmenlere düşmektedir. Bu konuda bilinçli ve hassas öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durum öğretmenlerin lisans eğitimleri sırasında öğretmen nitelikleri ve değerler eğitimi açısından kendilerini geliştirmelerini gerektirmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada da gelecek nesilleri oluşturacak küçük yurttaşların; değer, ahlak, tutum, kişilik ve karakterlerinin oluşmasında önemli bir role sahip olan sosyal bilgiler ve ilahiyat lisans öğrencilerinin kopya çekme tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda araştırma problemi ve alt problemleri yer almaktadır. Araştırmanın ana problemi Katılımcıların kopya çekme tutumları nicel ve nitel veriler bağlamında nasıl bir sonuç göstermektedir?

Alt problemler ise;

- Katılımcıların kopya çekme tutumları öğrenim gördükleri bölüme göre farklılaşmakta mıdır?
- Katılımcıların kopya çekme tutumları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- Katılımcıların kopya çekme tutumları anne eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- Katılımcıların kopya çekme tutumları baba eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- Katılımcıların kopya çekme tutumları yetiştiği çevreye göre farklılaşmakta mıdır?
- Katılımcıların kopya çekme tutumları sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
- Öğrencilerin kopya çekmeye ilişkin nitel görüşme sonuçları nasıldır?

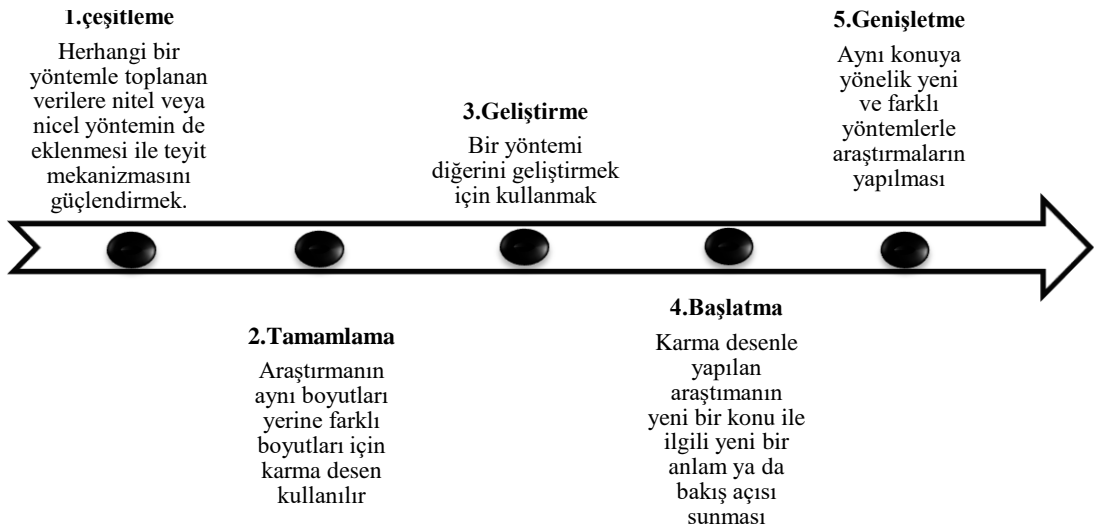
- Gözetmenlerin kopya çekmeye ilişkin nitel görüşme sonuçları nasıldır?

2. YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında çalışmanın genel olarak nasıl yürütüldüğüne ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Bu kısımda çalışmanın deseni, araştırmanın katılımcıları, veri toplama süreci, veri toplama araçları, verilerin analiz yöntemlerine ilişkin açıklamalar bulunmaktadır.

2.1. Araştırma deseni

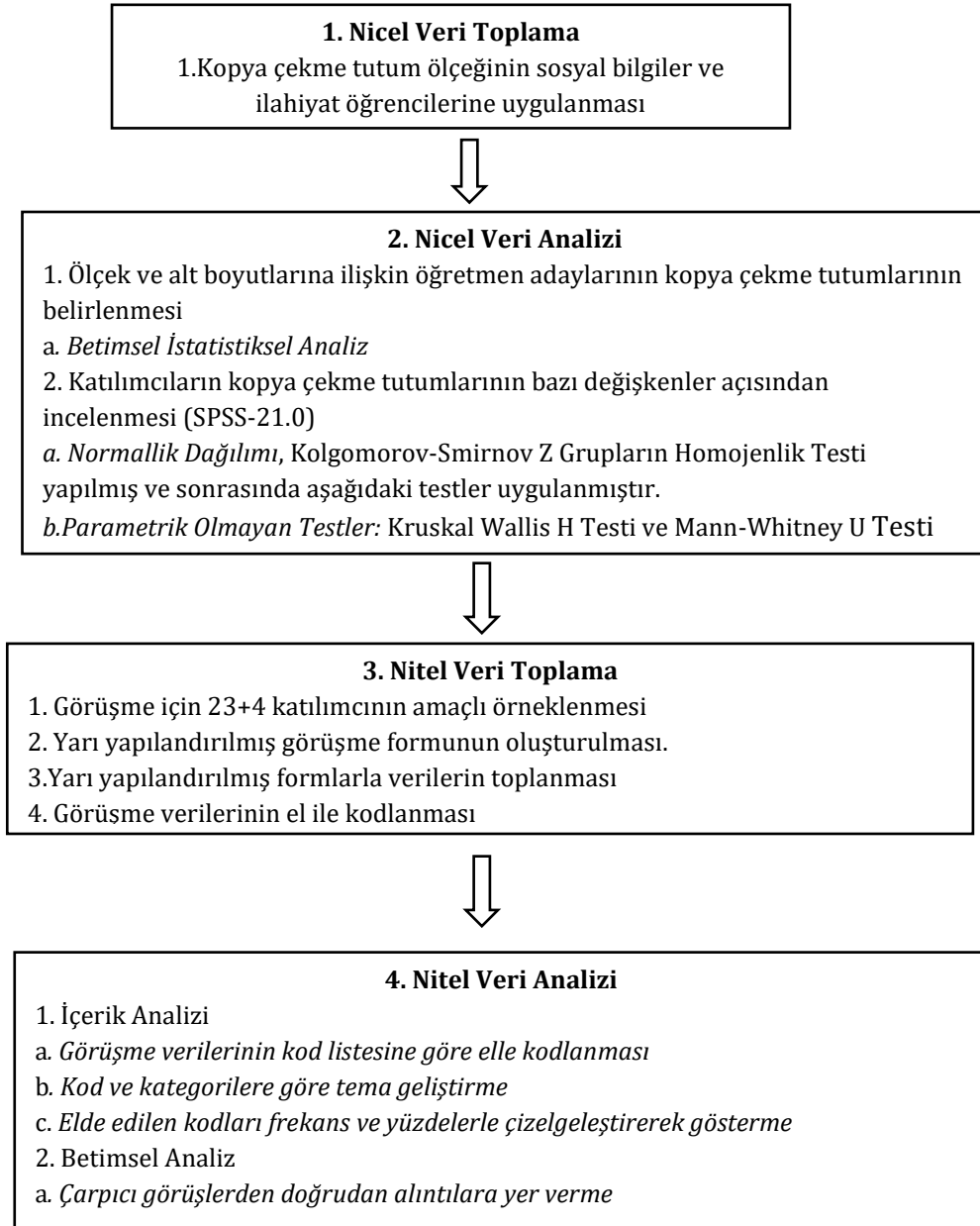
Bu çalışmada nicel ve nitel yöntemler bir arada kullanılmıştır. Nicel ve nitel yöntemlerin sınırlılıklarından kaynaklanan hataları en aza indirmek için iki yöntemin bir arada kullanılması tercih edilmiştir. Burada amaç güvenilir, geçerli, tutarlı ve derinlemesine bilgi içeren veri setine ulaşmak olmuştur. Zira tek bir veri kaynağının, güvenilir bulgular sunan bazı araştırmalar için yeterli olmaması ve araştırmanın tamamlayıcı ikinci bir metotla zenginleştirilmesi ihtiyacından bu çalışmada karma araştırma deseni kullanılmıştır (Creswell ve PlanoClark, 2015). Karma yöntem deseni, araştırma sorularını detaylı ve kapsamlı incelemek için, pragmatist felsefenin prensipleri doğrultusunda nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı araştırma şeklidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İnsan hayatı başlı başına bir karmaşa ve çok boyutluluk arz ettiğinden, insan temelli olan bu araştırmada tek başına nicel ya da nitel yöntemlerin yetersiz kalabileceği düşünülmüştür. Böyle durumlarda her iki tekniğin bir arada kullanılma fırsatının sağlandığı karma araştırmalar avantaj sağladığından bu çalışmada da karma araştırma deseni tercih edilmiştir. Zira öznesi insan olan kopya çekme gibi karmaşık sebepli ve detaylı incelenmesi gereken bir konunun ele alındığı bu çalışmanın verilerinin toplanması ve detaylandırılması sürecinde en doğru bilginin böyle bir yöntemle elde edilebileceği düşünülmüştür. Greene, Gracelli ve Graham (1989) karma yöntemin araştırmacılara bazı açılardan sunduğu avantajlara değinmiş olup, bu avantajları beş başlık altında toplamıştır. Üzerinde durulması gereken beş avantaj; çeşitleme, tamamlama, geliştirme, başlatma ve genişletmedir. Aşağıda yer alan şekil 1.'de bu başlıklar açıklamasıyla sunulmuştur.

Şekil 1. Karma Desenin 5 Önemli İşlevi

Bu çalışmada da karma araştırma yönteminin avantajlarından istifade edilmiştir. Çalışmanın bulgular ayağını güçlendirmek için çeşitleme yoluyla hem nicel hem de nitel veriler elde edilmiştir. Toplanan veriler çalışmanın tüm boyutlarıyla incelenmesini amaçlamıştır. Çalışmada

kopya çekme tutumuna yönelik nitel veriler, nicel boyuttaki verileri güçlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Ayrıca bu çalışmanın karma desenle yapılması kopya çekme gibi karmaşık bir davranışa yönelik tutumun nedenleri veya kopya çekmeyi cazip kılan diğer bulguların gün yüzüne çıkmasını sağlamıştır. Araştırmacılara birçok açıdan avantaj sağlayan karma araştırma yöntemi Creswell ve Plano Clark (2015) tarafından 6'ya ayrılmış olup bunlar: paralel desen, *sıralı açıklayıcı desen*, sıralı keşfedici desen, gömülü desen, dönüşümsel desen ve çok evreli-zenginleştirilmiş desen şeklindedir. Bu çalışmada ise, açıklayıcı sıralı desen (explanatory sequential design) kullanılmıştır. Açıklayıcı sıralı desende nicel ve nitel veriler sıralı ve iki aşamada elde edilir. Birinci basamağında, nicel veriler toplanıp bir sonuca ulaşılır. Daha sonra nicel bulguların üzerine nitel veriler de toplanıp analiz edilerek, aradaki tutarlılığa bakılır. Bu şekilde ilk aşamada toplanan nicel verilerin detaylı bir şekilde açıklanması sağlanır. En son nicel ve nitel veriler yorumlanarak harmanlanır. Bu araştırmanın veri toplama ve analiz süreci aşağıda şekil 2'de betimlenmiştir.

5. Nicel ve Nitel Sonuçların Bütünleştirilmesi

1. Nitel sonuçların nicel sonuçlarla açıklanması ve detaylandırılması
2. Nicel ve nitel sonuçların birlikte tartışılıp, yorumlanması

Şekil 2. Araştırmanın Veri Toplama ve Analiz Süreci

Araştırma iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamasında sosyal bilgiler öğretmenliği ve ilahiyat öğrencilerine kopya çekme tutum ölçeği uygulanmıştır. Nicel basamaktaki amaç, katılımcıların kopya çekme tutum puanları ile öğrenim gördükleri bölüm, cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi ve yetiştikleri çevre açısından farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmektir. Çalışmanın nitel basamağında ise durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmasında araştırmacı birden fazla durumu kendi içinde bütüncül olarak araştırma ve daha sonra bu durumları birbiriyle karşılaştırabilme olanağına sahip olur (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2.2. Çalışma grubu

Çalışmanın örnekleme 2018-2019 eğitim-öğretim yılında İlahiyat ve sosyal bilgiler bölümlerinde öğrenim gören 153 öğrenci ve aynı bölümlerde gözetmenlik yapan 4 akademisyenden oluşmaktadır. Bu çalışmadaki katılımcı öğrencilerin, tümü öğretmenlik formasyon dersleri aldığından öğretmen adayı olarak bilinmektedir. İlahiyat fakültesinde formasyon eğitimi alan katılımcılar mezun olduklarında, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği, eğitim fakültesi sosyal bilgiler öğrencileri ise, mezun olduklarında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği yapacaklardır. Dolayısıyla çalışmanın katılımcılarının seçiminde öğretim programlarında *dürüstlük, adalet, saygı, sorumluluk* gibi öğrencilere kazandıracakları ortak değerlerin bulunması etkili olmuştur. Çalışmanın nicel boyutu sosyal bilgiler birinci ve dördüncü sınıf, ilahiyat birinci ve dördüncü sınıf olmak üzere 153 öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Araştırmanın nicel boyutunun örneklem seçiminde ölçüt örnekleme yöntemi temel alınmıştır. Ölçüt örnekleme seçim nedeni, öğretim programlarında; dürüstlük ve adalet gibi bazı ortak değerler barındıran ilahiyat ve sosyal bilgiler bölümlerinin seçilmesidir. Nicel yolla toplanan veriler, çözümlendikten sonra nitel verilere de gereksinim duyulmuştur. Çünkü karmaşık yapıdaki insan faktörünün kopya çekme davranışına yönelik tutumlarının derinlemesine incelenmesi gerekliliği ikinci bir yöntemle veri toplanmasını gerekli kılmıştır. Nitel veri toplamak için ise, amaçlı örneklem yöntemlerinden heterojenlik özelliğinin baskın olduğu maksimum çeşitlilik yöntemi temel alınmıştır. Zira maksimum çeşitlilik yöntemi, farklılıklar açısından zengin bir örüntüyü tespit edip, anlamlı ilişkiler ortaya koymayı amaçlar (Patton, 2014). Bu yöntemin katkılarıyla nicel boyuttaki bulguların derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu nicel araştırmaya katılan 23 sosyal bilgiler ve ilahiyat fakültesi öğrencisi ve bu bölüm ve fakültede gözetmenlik yapan ikişer toplamda 4 araştırma görevlisi oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel ve nitel boyutunda katılımcı seçiminde gönüllülük esas alınmıştır. Aşağıda tablo 1.'de çalışmanın nicel boyutuna katılan öğretmen adaylarının demografik bilgileri sunulmuştur.

Tablo 1. Nicel Verilere İlişkin Demografik Bilgiler

Demografik bilgiler		N	%
Bölüm	Sosyal	76	49,6
	İlahiyat	77	50,4
Sınıf düzeyi	1.sınıf	56	36,6
	4.sınıf	96	62,7
Cinsiyet	Kadın	98	64,0
	Erkek	55	36,0
Toplam		153	100

Tablo 1'e bakıldığında çalışmaya iki farklı lisans programında öğrenim gören öğretmen adayları katılmıştır. Çalışmanın nicel boyutunda 153 öğretmen adayı katılmıştır. Katılımcıların, 56'sı birinci Sınıf öğrencisi 96'sı ise dördüncü sınıf öğrencisidir. Bu öğrencilerin 98'i kadın 55'i ise erkektir. Katılımcıların 76'sı sosyal bilgiler 77'si ise ilahiyat bölümünde öğrenim görmektedir. Çalışmanın nitel boyutuna ise toplam 10 öğretmen adayı ve 4 sınav gözetmeni katılmıştır. Her bir katılımcı K1, K2,... şeklinde kodlanmış olup, katılımcılara ait gerçek isimler kamufle edilmiştir. Nitel örnekleme sosyal bilgiler birinci sınıf öğrencilerinden 3, dördüncü sınıftan ise 2 kişi katılmıştır. İlahiyat fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarından ise, birinci sınıflardan 3 ve dördüncü sınıflardan da 2 kişi katılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunun örnekleme alınan katılımcılar, önceden çalışmanın nicel boyutunda da bulunmuşlardır. Nitel veri toplama basamağına nicel veri toplama basamağına katılan öğretmen adayları arasından gönüllü olanlar seçilmiştir. Çalışmanın bulgular kısmında katılımcıların kopya çekme tutumlarına yönelik açıklamaları aynen alıntılama şeklinde sunulmuştur. Açıklamalarından alıntı yapılan katılımcılar, öğrenim gördükleri bölüm ve sınıf düzeyine göre K1-S1, K8-S4, K10-İ1, K9-İ4....şeklinde kod isimlerle temsil edilmişlerdir. Örneğin, K1-S1 ifadesi: Katılımcı-1, sosyal bilgiler birinci sınıf öğrencisini, K13-İG ifadesi ise, ilahiyat bölümünde gözetmenlik yapan 13. katılımcıyı temsil etmektedir.

2.3. Veri toplama araçları

Katılımcıların kopya çekmeye ilişkin eğilimlerini tespit etmek ve çıkan bulguları anlamlandırmak amacıyla bu çalışmada nicel ve nitel yöntemler bir arada kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda veri toplama amacıyla likert tipi tutum ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan ölçek, Ay ve Çakmak (2015) tarafından üniversite öğrencilerinin kopya çekmeye yönelik tutumlarını incelemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek çalışmasının verileri Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören 360 üniversite öğrencisinden elde edilmiştir. Ölçek 16 madde ve 3 boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin ilk boyutu olan "ahlaki boyut" 5 maddeden oluşmakta olup, alfa kat sayısı 0.85'tir. İkinci boyut olan "çevresel şartlar" ise 7 maddeden oluşmakta olup, alfa kat sayısı 0.73'tür. Ölçeğin son boyutu ise "fırsat ve beceri" boyutudur. Bu boyut 4 maddeden oluşup, alfa katsayısı 0.85 şeklindedir. Ölçme aracının genelini alfa kat sayısı ise 0.91 bulunmuştur. Bu çalışmada kullanılan örneklem grubu farklı olduğu için çalışmanın güvenilirlik analizleri tekrar yapılmıştır. Bu çalışma için ölçme aracının bütününe ait alfa kat sayısı 0.89 bulunmuştur. Ölçeğin bu çalışmadaki alt boyutlarından olan "ahlaki tutum" için 0.81, "çevresel şartlar" 0.80 ve "fırsat ve beceri" alt boyutu için ise alfa kat sayısı 0.84 olarak tespit edilmiştir. Bir ölçeğin güvenilirliği için alfa kat sayısının 0.70 üzeri olmasının yeterli olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu çalışmanın nicel boyutunda kullanılan kopya çekmeye ilişkin tutum ölçeği ve alt boyutlarının güvenilir olduğu tespit

edilmiştir. Çalışmanın nitel boyutunda veri toplamak için ise, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Öncelikle araştırmacı tarafından alanyazın taranmıştır. Nicel boyutta kullanılan ölçme aracı ve alanyazın göz önünde bulundurularak, yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Araştırma soruları genel itibarıyla katılımcıların kopya çekme tutumuna yönelik görüşlerini ortaya çıkarabilecek şekilde düzenlenmiştir. Soruların hazırlanma sürecinde iki alan uzmanı ve bir Türkçe uzmanının görüşlerine başvurulmuştur.

2.4. Veri analizi

Katılımcıların kopya çekmeye yönelik tutumlarını incelemek amacıyla çalışmanın ilk basamağında nicel yöntemden faydalanılmıştır. Beşli likert tipi tutum ölçeği kullanılarak toplanan nicel veriler, SPSS 21 paket programına aktararak analiz sürecine alınmıştır. Verilerinin analiz türüne karar vermek için normallik dağılımına bakılmıştır. Analiz sonuçlarında öğretmen adaylarının kopya çekmeye yönelik tutum puanları Kolgomorov-Smirnov Z testi anlamlılık (p) değeri 0,05'ten küçük olarak bulunmuştur. Bu durum veri dağılımı arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu ve verilerin normal dağılmadığını göstermiştir. Bu sonuç doğrultusunda çalışmanın nicel verilerinin non-parametrik testlerle analiz edilmesine karar verilmiştir. İki'den fazla gruptan oluşan grupların karşılaştırılmasında Kruskal Wallis H-testi, iki gruptan oluşan değişkenlerin karşılaştırılmasında ise Mann Whitney U-testi kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık değeri 0,05 olarak temel alınmıştır. Çalışmanın ikinci basamağında ise nitel yöntemden faydalanılmıştır. Nitel yöntemle toplanan verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Hacimli nitel materyalleri temel tutarlılıkları bağlamında inceleme ve anlamlandırma süreci (Patton, 2014) olan içerik analizi, toplanan verilerin önceden belirgin olmayan tema ve boyutların ortaya çıkarılması amacıyla derinlemesine analiz edilmesini sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Katılımcılardan toplanan veriler içerik analizi sonucunda kopya çekmeye yönelik tutumları bağlamında kod, kategori ve tema örüntüleri altında isimlendirilmiştir. Bu şekilde katılımcılardan toplanan en küçük veri birimlerinin de anlamlandırılması sağlanmıştır. Kodların tekrar sayısına göre rakamsal ifadeler kullanılmıştır. Daha önceleri nicel ve nitel yöntemler birbirinden keskin bir şekilde ayrılmaktayken, günümüze gelindiğinde bu farkın artık yumuşadığı ve her iki yöntemin olumlu yönleri birleştirilerek kullanılmaktadır. Nitekim Zhang ve Wildemuth (2009) nicel içerik analizinin tümdengelimsel, nitel içerik analizinin ise tümevarımsal olduğunu belirtmiştir. Nicel içerik analizi iletişim bilimlerinde kullanılırken, nitel içerik analizi antropoloji, sosyoloji ve psikoloji içerisinde geliştirilmiştir. Nicel içerik analizi sonucunda istatistiksel rakamlar üretilirken, nitel içerik analizinde tanım ve tipolojiler üretilir. Dolayısıyla verilerde saklı anlamı bulma konusunda kullandıkları yol farklı olsa da her iki yöntemin de ortak paydalarda birleşmesi mümkün olabilmektedir. Zira bu çalışmada da nicel ve nitel yöntemlerin ulaştığı anlam içerikleri bir arada kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Çalışmanın araştırma soruları bu bölümde yanıtlanmış olup, nicel verilerin analiz bulgularını nitel veri analiz bulguları izlemiştir. Çalışmanın nicel boyutunda öğrencilerin kopya çekme tutumları araştırma soruları bağlamında bulgularla sunulmuştur. İzleyen aşamalarda ise, nicel bulgular öğrenci ve gözetmenlerden nitel yolla elde edilen verilerin bulgularıyla desteklenmeye çalışılmıştır.

Katılımcıların kopya çekme tutumları öğrenim gördükleri bölüme göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 3. Katılımcıların Kopya Çekme Tutum Puanlarının Öğrenim Gördükleri Bölüme Göre Farklılığını Gösteren Mann-Whitney U Testi Bulguları

Öğrenim gördükleri bölüme göre farklılaşmakta mıdır?	Öğrenim gördüğü bölüm	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Tutum toplam puan	Sosyal bilgiler	76	67,43	5125,00	2199,000	-2,655	,008*
	İlahiyat	77	86,44	6656,00			
	Toplam	153					
Ahlaki tutum	Sosyal bilgiler	76	71,09	5403,00	2477,000	-1,648	,099
	İlahiyat	77	82,83	6378,00			
	Toplam	153					
Çevresel şartlar	Sosyal bilgiler	76	67,93	5162,50	2236,500	-2,540	,011*
	İlahiyat	77	85,95	6618,50			
	Toplam	153					
Fırsat ve beceri	Sosyal bilgiler	76	66,84	5079,50	2153,500	-2,852	,004*
	İlahiyat	77	87,03	6701,50			
	Toplam	153					

*p<0,05=anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Tablo 3'e bakıldığında katılımcıların kopya çekme tutumları ile öğrenim gördükleri bölüm arasında anlamlı (U= 2199, p <0.05) bir farka rastlanmıştır. Mann-Whitney U Testi sonuçlarına göre katılımcıların, okudukları bölüm faktörü ile çevresel şartlar faktörü (U= 2236, p <0.05), fırsat ve beceri faktörü (U= 2153, p <0.05), arasında anlamlı bir fark bulunurken, ahlaki tutum faktörü arasında anlamlı (U= 2477, p >0.05) bir farka rastlanmamıştır. Bu sonuç sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ilahiyat öğrencilerine göre kopya çekmeye daha meyilli olduklarını göstermektedir.

Katılımcıların kopya çekme tutumları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 4. Katılımcıların Kopya Çekme Tutumu Puanlarının Cinsiyetlere Göre Farklılığını Gösteren Mann-Whitney U Testi Bulguları

Cinsiyete göre değişmekte midir?	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Tutum toplam puan	Kadın	98	81,62	7999,00	2242,000	-1,724	0,085
	Erkek	55	68,76	3782,00			
Ahlaki tutum	Kadın	98	80,87	7925,50	2315,500	-1,451	0,147
	Erkek	55	70,10	3855,50			
Çevresel şartlar	Kadın	98	80,95	7933,00	2308,000	-1,485	0,137
	Erkek	55	69,96	3848,00			
Fırsat ve beceri	Kadın	98	81,23	7961,00	2280,000	-1,597	0,110

Tablo 4'e bakıldığında katılımcıların kopya çekme tutumları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı ($U= 2242, p >0.05$) bir farka rastlanmamıştır. Ayrıca Mann-Whitney U Testi sonuçlarına göre katılımcıların, kopya çekme tutum puanları ile ahlaki tutum faktörü ($U= 2315, p >0.05$), çevresel şartlar faktörü ($U= 2308, p >0.05$) ve fırsat ve beceri faktörü ($U= 2280, p > 0.05$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç katılımcıların ahlaki tutum, çevresel şartlar ve fırsat ve beceri faktörlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını göstermektedir.

Katılımcıların kopya çekme tutumları anne eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 5. Katılımcıların Kopya Çekmeye Yönelik Tutum Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılığını Gösteren Kruskal-Wallis Testi Bulguları

Anne eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?	Anne eğitim durumu	N	Sıra Ortalaması	Chi-Square (x^2)	Serbestlik Derecesi (df)	Anlamlılık Düzeyi (p)
Tutum toplam puan	İlköğretim	81	80,78	5,990	3	,112
	Ortaöğretim	34	63,31			
	Yükseköğretim	1	22,50			
	Diğer	37	82,78			
	Toplam	153				
Ahlaki tutum	İlköğretim	81	81,06	4,638	3	,200
	Ortaöğretim	34	64,35			
	Yükseköğretim	1	36,00			
	Diğer	37	80,85			
	Toplam	153				
Çevresel şartlar	İlköğretim	81	81,17	7,151	3	,067
	Ortaöğretim	34	61,25			
	Yükseköğretim	1	29,00			
	Diğer	37	83,64			
	Toplam	153				
Fırsat ve beceri	İlköğretim	81	78,09	4,885	3	,180
	Ortaöğretim	34	68,01			
	Yükseköğretim	1	11,00			
	Diğer	37	84,66			
	Toplam	153				

Katılımcıların kopya çekme tutumunun, anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için Kruskal-Wallis H- testi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına kopya çekme tutumu anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($p>0.05$). Araştırmada anne eğitim durumu bağımsız değişkeni ile ahlaki tutum, çevresel şartlar ve fırsat ve beceri faktörleri arasında da anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Dolayısıyla anne eğitim durumu fark etmeksizin katılımcıların sınav esnasında kopya tutumlarının ahlaki faktör, çevresel şartlar ve fırsat ve beceri faktörleri açısından farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Katılımcıların kopya çekme tutumları baba eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 6. Katılımcıların Kopya Çekmeye Yönelik Tutum Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılığını Gösteren Kruskal-Wallis Testi Bulguları

Baba eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?	Baba eğitim durumu	N	Sıra Ortalaması	Chi-Square (x^2)	Serbestlik Derecesi (df)	Anlamlılık Düzeyi (p)
Tutum toplam puan	İlköğretim	74	84,09	3,698	3	,296
	Ortaöğretim	54	69,96			
	Yükseköğretim	16	71,88			
	Diğer	9	70,06			
	Toplam	153				
Ahlaki tutum	İlköğretim	74	82,03	2,734	3	,435
	Ortaöğretim	54	70,45			
	Yükseköğretim	16	81,22			
	Diğer	9	67,39			
	Toplam	153				
Çevresel şartlar	İlköğretim	74	83,64	3,450	3	,327
	Ortaöğretim	54	69,66			
	Yükseköğretim	16	71,63			
	Diğer	9	76,00			
	Toplam	153				
Fırsat ve beceri	İlköğretim	74	82,64	3,222	3	,359
	Ortaöğretim	54	71,71			
	Yükseköğretim	16	65,69			
	Diğer	9	82,50			
	Toplam	153				

Katılımcıların kopya çekmeye yönelik tutumlarının baba eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için Kruskal-Wallis H- testi kullanılmıştır. Tablo 6 incelendiğinde baba eğitim durumu değişkeni ile kopya çekme tutumu arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0.05$). Ayrıca baba eğitim durumu fark etmeksizin katılımcıların sınav esnasında kopya tutumlarının ahlaki faktör, çevresel şartlar ve fırsat ve beceri faktörleri açısından da farklılaşmadığı söylenebilir.

Katılımcıların kopya çekme tutumları yetiştiği çevreye göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 7. Katılımcıların Kopya Çekmeye Yönelik Tutum Puanlarının Yetiştigi Çevreye Göre Farklılığını Gösteren Kruskal-Wallis Testi Bulguları

Yetiştigi yere göre değişmekte midir?	Yetiştigi çevre	N	Sıra Ortalaması	Chi-Square (x^2)	Serbestlik Derecesi (df)	Anlamlılık Düzeyi (p)
Tutum toplam puan	Köy	36	79,21	1,560	3	,668
	İlçe	45	72,59			

	İl	41	83,01			
	Büyük şehir	31	72,89			
	Toplam	153				
	Köy	36	75,61			
	İlçe	45	73,91			
Ahlaki tutum	İl	41	82,73	,986	3	,805
	Büyük şehir	31	75,52			
	Toplam	153				
	Köy	36	80,71			
	İlçe	45	76,42			
Çevresel şartlar	İl	41	81,39	2,059	3	,560
	Büyük şehir	31	67,73			
	Toplam	153				
	Köy	36	80,63			
	İlçe	45	73,00			
Fırsat ve beceri	İl	41	81,00	1,185	3	,757
	Büyük şehir	31	73,31			
	Toplam	153				

Katılımcıların kopya çekmeye yönelik tutumlarının yetiştiği çevre bağımsız değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için Kruskal-Wallis H- testi kullanılmıştır. Tablo 7 incelendiğinde yetiştiği çevre değişkeni kopya çekme tutumu arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0.05$). Ayrıca araştırmada yetiştiği çevre bağımsız değişkeni ile ahlaki tutum, çevresel şartlar, fırsat ve beceri faktörleri açısından da farklılığın olmadığı dikkatleri çekmektedir.

Katılımcıların kopya çekme tutumları sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 8. Katılımcıların Kopya Çekme Tutumu Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre Farklılığını Gösteren Mann-Whitney U Testi Bulguları

Sınıf düzeyine göre değişmekte midir?	Sınıf düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Tutum toplam puan	1. sınıf	56	81,16	4545,00	2483,000	-,883	,377
	4. sınıf	97	74,60	7236,00			
Ahlaki tutum	1. sınıf	56	83,86	4696,00	2332,000	-1,463	,143
	4. sınıf	97	73,04	7085,00			
Çevresel şartlar	1. sınıf	56	78,93	4420,00	2608,000	-,413	,680
	4. sınıf	97	75,89	7361,00			
Fırsat ve beceri	1. sınıf	56	78,07	4372,00	2656,000	-,230	,818
	4. sınıf	97	76,38	7409,00			

Tablo 8'e bakıldığında katılımcıların kopya çekme tutumları ile sınıf düzeyi arasında anlamlı ($U=2483$, $p>0.05$) bir farka rastlanmamıştır. Mann-Whitney U Testi sonuçlarına göre katılımcıların, sınıf düzeyi değişkeni ile ahlaki tutum ($U=2332$, $p>0.05$), çevresel şartlar ($U=2608$, $p>0.05$) ve fırsat ve beceri ($U=2656$, $p>0.05$) faktörleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Katılımcıların kopya çekmeye ilişkin nitel görüşme sonuçları nasıldır?

Araştırmanın nitel boyutunda 23 öğretmen adayı ve öğretmen adaylarının sınav gözetmenlerinden oluşan 4 akademisyen bulunmaktadır. Öğretmen adaylarının görüşmelerinden çıkan veriler olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. Görüşme verileri detaylı incelendiğinde kopya çekmeye ilişkin ilahiyat öğrencilerinin hepsinin olumsuz tutum gösterdikleri gözlenmektedir. Ancak sosyal bilgiler öğretmenleri için aynı bulgulara rastlanmamıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bir kısmı kopya çekme konusunda olumsuz tutum gösterirken, diğer kısmı bu konuda bazı durumlar için olumlu tutum göstermişlerdir. Nitel verilerden elde edilen bulgular buraya kadar nicel bulgularla paralellik göstermiştir. Ancak süreçte 4 sınav gözetmeninden elde edilen verilere yönelik bulgular, öğrenci ifadeleri ile farklılık göstermektedir. Gözetmen verilerinde elde edilen bulgularda ilahiyat öğrencilerinin de kopya çektiklerine yönelik bulgulara rastlanmıştır. Gözetmen görüşlerinde kopyaya yönelik “çekmek” ve “çekmemek” şeklinde iki ana tema oluşmuştur. Çekmek temasının altında; uygun fırsat kollamak, çekme sebebi ve çekme şekli adlarında kategoriler oluşmuştur. Çekmemek temasında ise, gözetmen faktörü, ceza ve yavaşmamak şeklinde kategoriler oluşmuştur. Aşağıda nitel boyutta yer alan tüm katılımcıların bulgularına yönelik ayrıntılar sunulmuştur.

Öğrencilerin kopya çekmeye ilişkin nitel görüşme sonuçları nasıldır?

Tablo 9: Öğrencilerin Kopya Çekmeye İlişkin “Olumlu Tutum” ve “Olumsuz Tutum” Kategorisindeki İfadeleri

1. Kategori: olumsuz tutumlar	2. Kategori: olumlu tutumlar
Kod	Kod
Ahlaka aykırı	Zorda kalınca kullanmak
Kaçınılması gereken bir davranış	Not kaygısı kaynaklı kullanmak
İstenmeyen davranış	Kopya çekmede idol olmak için kullanmak
Haksızlık	Yetenek dâhilinde kullanmak
Hırsızlık	İtibarını koruma amaçlı kullanmak
Yanlış davranış	Bilgi eksikliğinden kaynaklı kullanmak
Vicdani rahatsızlık veren bir davranış	Ölçme değerlendirme kaynaklı kullanmak
Dini öğretilere aykırı	Geçici rahatlama için kullanmak
Etik olmayan davranış	Kıyaslamadan kaynaklı kullanmak
Saygısızca bir davranış	Ağır akademik yükten kaynaklı kullanmak
Tembelce bir davranış	Ailenin yanlış tutumundan kaynaklı kullanmak
Engellenmesi gereken bir davranıştır	Çelişkili tutumlardan kaynaklı kullanmak
Kötü	Rekabetten kaynaklı kullanmak
Zararlı	Hocaların gözüne girme amaçlı kullanmak
Kendini aldatmak	Fırsat olduğunda kullanmak
Anormal bir davranış	Sınav görevlisinden kaynaklı nedenlerle kullanmak
Bencilce bir davranış	Zaaflarına yenik düştüğü durumlarda kullanmak
Yaptırım gerektiren bir davranış	Mizah katarak kullanmak
	Çok çalışanları ezme amaçlı kullanmak

Kopya çekmeye yönelik olumsuz tutum içerisinde olan öğrenciler; kopyayı ahlaka aykırı, kaçınılması gereken bir davranış, istenmeyen davranış, haksızlık, hırsızlık, yanlış davranış, vicdani rahatsızlık veren bir davranış, dini öğretilere aykırı, etik olmayan davranış, saygısızca bir davranış ve tembelce bir davranış kodları etrafında ifade etmişlerdir. Katılımcıların en fazla vurguladıkları ifade kopyanın *ahlaka aykırı* olduğuna yöneliktir.

"Kopyayı bir hırsızlık bir kul hakkı olarak düşünüyorum. Bunlara dikkat eden bir insanda öyle bir beceri olmaz. Kopya çekmeyi ahlaki bulmuyorum. Çekene de hakkımı helal etmiyorum. Allaktan korkup kuldan utanmalıdır! Her an gözetildiği bilincinde olan bir insan her zaman her mekânda doğru tutumlar sergilemelidir." (K9-İ4).

"Ahlaki değerler gereğince başımızda gözetmen öğretmen olmasa da kopya çekmem. Çünkü benim yaptıklarım ve yazdıklarım hakkımda daha hayırlıdır." (K10-İ1) "Şartlar ve mekân uygun olsa bile kopya çekmek etik bir davranış değildir. Kopya çekmek emek hırsızlığıdır, başkasının hakkına girmektir. Kopya çekmek insanın kendisini aldatmasıdır, hiçbir durum bunu normalleştiremez." (K4-S1)

Katılımcıların bir kısmı ise çeşitli durumlarda kopya çekme davranışını olumlu karşılamaktadır. Görüşmelerinde en fazla üzerinde durdukları kavramlar; zorda kalınca kullanmak, not kaygısı kaynaklı kullanmak, kopya çekmede idol olmak için kullanmak, yetenek dâhilinde kullanmak, itibarını koruma amaçlı kullanmak, bilgi eksikliğinden kaynaklı kullanmak, ölçme değerlendirme kaynaklı kullanmak şeklindedir.

"Aileler çocuklarını komşu çocuklarıyla, akraba çocuklarıyla kıyaslıyorlar. Okulda ise öğretmen öğrencilerini not ile korkutan kişiler olursa öğrenci ister istemez kopyaya yöneliyor." (K3-S1)

"Ortam uygunsa ve sınava çok çalışıp sınav esnasında heyecandan her şeyi unuttuysam sadece başlıkları hatırlamak için bu davranış kötü bir davranış olsa da çekerim. Tabi ki kötü bir davranış olduğunu kabul ederim. Her zaman ben çekmesem de... Ama insan bu gibi durumlarda bazen nefesine hâkim olamıyor." (K1-S1)

"Kopya çekme konusunda beceri sahibi isem, kopya çekmeyi daha da zevkli hale gelmesi için farklı taktikler denerim. Kopya çekmediğim ders kalmamasını hedefim haline getiririm. Diğer arkadaşlarımdan kopya çekmek isteyip de çekemeyenlere kendi uyguladığım tutan taktikleri onlara anlatırım. Böyle biri olunca tabi çok çalışanlar ile aynı puanı aldığımızda onlarla dalga geçmeden de olmaz." (K8-S4).

Görüşme sürecinde ilahiyat öğrencileri net ifadeler kullanırken, sosyal bilgiler öğrencileri daha uzun ve çok boyutlu açıklamalarda bulunmuşlardır. Kopya ilahiyat öğrencilerinin hemen hemen hepsi tarafından olumsuz bir davranış olarak ifade edilmiştir. Ancak sosyal bilgiler öğrencilerinin bir kısmı kopyanın zaman zaman çekilebileceği yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu durum araştırmanın öğrenci ayağındaki nicel ve nitel verilerin örtüştüğünü göstermektedir.

Gözetmenlerin Kopya Çekmeye İlişkin Nitel Görüşme Sonuçları Nasıldır?

Araştırmaya katılan öğrencilerin kopya çekme eğilimlerini daha doğru bir şekilde yansıtmak amacıyla 4 akademisyenin görüşüne de başvurulmuştur. İlahiyat ve sosyal bilgiler öğrencilerinin sınavlarında gözetmenlik yapan akademisyenlerin ifadeleri doğrultusunda çekmek ve

Çelik

çekmemek şeklinde iki temaya ulaşılmıştır. Çekmek temasının altında; uygun fırsat kollamak, çekme sebebi, çekme şekli olarak kategoriler ve bu kategoriler doğrultusunda kodlanan ifadeler bulunmaktadır.

Tablo 11: Gözetmen İfadelerinden Kopya Çekmeye İlişkin Bulgular

Tema	Kategori	Kod
ÇEKMEK	Çekmek	Büyük çoğunluğun meyilli olması, uyarıya rağmen çekmek, ortak tutum içinde olmamak, farklı tutumlar sergilemek, her sınav döneminde karşılaşılması, dini hassasiyetleri önemsememek
	Uygun fırsat kollamak	Gözetmene göre tutum takınmak, kopyaya hazırlıklı sınava gelmek, uygun fırsat kollamak, fırsatını bulduğu zaman çekmek
	Çekme sebebi	Girilen sınavların sayısının fazla olması, alttan ders, diyanette ve MEB'de çalışılmayacağı düşüncesi, zaten asker veya polis olarak çalışacakları düşüncesi, sınava yanlış çalışma, çekme sebebini çarpıtmak, savunma mekanizması kullanmak, bahane üretmek, meslek bilgisi derslerinin zorluğu
	Çekme şekli	Teknolojiyi kullanarak, vücudunun belli yerlerine yazmak, ders materyallerini kopya aracı yapmak, küçük kâğıtlar hazırlamak, yanındakine bakmak

"Uyarmamıza rağmen kopya çekmeye çalışan öğretmen adaylarıyla karşılaşmaktayız. Bu öğrencileri kopyadan yakaladığımız zaman savunmaları; hocam ben bunları derse çalışmak için hazırladım, bunları masaya yazdım ama bakmadım, kopya hazırladım ama çekmedim, bakmaya çalıştım ama görmedim, kopya hazırladım ama sınav kâğıdında olan sorularla hazırladığım, kısımlar uyuşmuyor vb. gibi bahaneler öne sürmektedirler. Bu konuda kendini yetenekli zanneden öğretmen adaylarıyla da karşılaşmaktayız. Koluna yazan, telefonda çekmeye çalışan, imza kâğıdının üzerine yazarak arkadaşlarına gönderenlere bile rastlıyoruz." (K11-SG).

"Öğrencilerimizin bazıları kopya hazırlığı yapmış olarak sınavlara gelmektedir. Bu da fırsatını bulduklarında kopya çekme girişiminde bulunacakları düşüncesini akla getiriyor. Bunlar büyük oranda çevresindeki diğer öğrencilerin sınav kâğıtlarından kopya çekmeye çalışmaktadırlar. (K12-SG)

"Kopyaya yönelen öğrencilerin açıklamalarının ilki fakülteye din Kültürü öğretmeni veya diyanet işleri başkanlığında çalışmayı düşünmediklerini, emniyette veya askeri kurumlarda çalışmayı istediklerini bu sebeple özellikle ağır sayılabilecek mesleki derslerde kopyayla ilgili yaklaşım gösterdiklerini söylemişlerdir." (K13-İG)

Tablo 12: Gözetmen ifadelerinden kopya çekmeye ilişkin çıkan bulgular

Tema	Kategori	Kod
ÇEKMEMEK	Gözetmen faktörü	Fark etmeleri, disiplin cezasını hatırlatmaları, işlerini ciddiye almaları
	Ceza	Tutanakların caydırıcı olması, yaptırımlar, dini hassasiyetler
	Yanaşmamak	Yönelim göstermemek, kesinlikle çekmemek, tevessül etmemek

Çekmemek temasının altında; gözetmen faktörü, ceza ve yanaşmamak şeklinde kategoriler ve bu kategoriler doğrultusunda kodlanan ifadeler bulunmaktadır. İfadeler dikkate alındığında öğrenciler gözetmenlerin; fark etmeleri, disiplin cezasını hatırlatmaları ve işlerini ciddiye almalarının öğrencilerin kopya çekme davranışını azalttığı yönünde ifadeler çıkmıştır. Bu süreçte ayrıca; tutanaklar ve dini hassasiyetlerin de öğrencilerin kopya çekmemesinde etkili olduğu belirtilmiştir.

“Gözetmenlik yaptığım sınavlarda öğrencilerin büyük bir kısmı kopya çekme girişiminde bulunmuyor. Bunda öğrencilerin daha önceki kopya girişimlerini tespit etmiş olmamın etkisi olduğunu düşünüyorum. Ancak bu öğrencilerin kopya çekme isteklerinin olmadığı anlamına gelmiyor.” (K12-SG)

“Gözetmenlerin işini ciddi tutması ve yaptırımlar kopya çekme olasılığını hayli azaltmaktadır. Kanaatimce kopya çekmeyen öğrencilerin kopyaya tevessül etmemesinin arka planında % 50 oranında dini hassasiyetler % 50 oranında da disiplin cezası var.” (K13-İG)

“Burada idarenin kopya işlemleri konusundaki tutumu, gözetmenlerin yaklaşımı ve üniversitede alınan disiplin cezalarının mesleki hayatta birer engel olacağı düşüncesinin caydırıcı olduğu anlaşılmaktadır.” (K14-İG)

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada geleceğin din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenleri ile sosyal bilgiler öğretmenlerinin kopya çekme davranışı konusundaki tutumlarının bazı değişkenler açısından nasıl bir farklılık gösterdiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada kopya çekme tutumu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bu sonuç Köse ve Öztemur’un (2013) araştırma bulgularıyla örtüşürken, Zeytinkaya (2018) ve Kaymakcan’ın (2002) araştırma bulgularından farklılaşmaktadır. Zira Zeytinkaya ve Akcan’ın çalışma bulgularında kopya çekme davranışında cinsiyet belirleyici bir faktör olarak dikkatleri çekmektedir. Bu çalışmada kopya çekme tutumu ile anne ve baba eğitim durumları, ahlaki faktör, çevresel şartlar ve fırsat ve beceri faktörleri açısından farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır. Benzer bir sonuç da katılımcıların yetiştiği çevre ve sınıf değişkeni ile kopya çekme tutumu arasında tespit edilmiştir. Bu yönüyle bu bulgu Zeytinkaya (2018) ve Köse ve Öztemur’un (2013) çalışma bulgularıyla farklılaşmaktadır. Ancak çalışmada kopya çekme tutumu ile katılımcıların öğrenim gördükleri bölüm değişkeni arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu fark ilahiyat öğrencilerinin lehinde bir sonuç olmuştur. Katılımcıların okudukları bölüm değişkeni ile çevresel şartlar, fırsat ve beceri faktörü, arasında anlamlı bir fark bulunurken, ahlaki tutum faktörü arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bu sonuç sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ilahiyat öğrencilerine göre kopya çekmeye daha meyilli olduklarını göstermektedir. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmen adayları çevresel şartlar, fırsat ve beceri uygun olduğunda kopya çekmeye yönelik olumlu tutum sergilediklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç Kaymakcan’ın (2002) çalışma bulgularıyla uyuşmamaktadır. Zira Kaymakcan’ın (2002) çalışmasında ilahiyat öğrencilerinin büyük bir kısmının, hayatlarının farklı dönemleri ve farklı aralıklarla kopya davranışını sergiledikleri dikkatleri çekmektedir. Ancak bu çalışmanın nitel basamağında da nicel basamağa benzer bulgulara rastlanmıştır. Sosyal bilgilerde öğrenim gören öğrenciler, ilahiyat bölümünde öğrenim gören öğrencilere göre kopya çekme konusunda daha olumlu düşünceler belirtmişlerdir. İlahiyat öğrencileri ise, kopya çekmeye kesin ve ortak bir tavırla olumsuz bakmışlardır. Kopya çekmeye yönelik olumsuz tutum içerisinde olan öğrenciler; kopyayı ahlaka aykırı, kaçınılması gereken bir

davranış, istenmeyen davranış, haksızlık, hırsızlık, yanlış davranış, vicdani rahatsızlık veren bir davranış, dini öğretilere aykırı, etik olmayan davranış, saygısızca bir davranış ve tembelce bir davranış şeklinde ifade etmişlerdir.

Katılımcıların en fazla vurguladıkları ifade kopyanın ahlaka aykırı olduğuna yöneliktir. Genelinin sosyal bilgiler öğrencilerinden oluştuğu katılımcıların bir kısmı ise, kopya konusunda olumlu tutum sergilemişlerdir. Görüşme sonuçlarında ulaşılan örnek ifadelerle bakıldığında; zorda kalınca, yüksek not almak, kopya çekmede idol olmak, yeteneklerini sergilemek, itibarını korumak, bilgi eksikliğini kamufle etmek gibi sebeplerle kopya çekme girişiminde bulunduğu sonucu çıkmıştır. Bu sonuç bazı araştırma (Akdağ ve Güneş, 2002; Anderman, Cupp ve Lane, 2010; Çeliköz, 2016; Dam, 2013; Dirik, 1997; Etter ve diğerleri, 2006; Topçu ve Uzundumlu, 2011; Tan, 2001; Witherspoon ve diğerlerinin, 2012; Hosny ve Fatima, 2014; Nyamawe ve Mtonyole, 2014; McCabe ve arkadaşları, 2001) bulgularıyla da benzerlik göstermektedir. Nitekim Witherspoon ve diğerlerinin (2012) çalışmasında katılımcıların çoğunun ara sıra kopya çekme davranışında bulunduğu sonucuna varılmıştır. Topçu ve Uzundumlu'nun (2011) çalışmasında ise kopya çekme davranışını; dışsal ve içsel pozitif motivasyon kaynakları, fiziki ortamın uygun olması, sınav türünün uygun olmaması ve organizatörlerin etik olmayan davranışlarının tetiklediği buğulanmıştır. Ancak kopya çekme gibi olumsuz ve ifade edilmesinin bile pek hoş karşılanmadığı bir davranışın tercih edilip edilmediğine yönelik öğrenci tutumlarının ne kadar objektif olduğu sorusu, *sınav sürecinin diğer paydaşlarından olan gözetmenlerden* de veri toplanılması gerekliliğini hissettirmiştir. Araştırmacı, katılımcıların sınavlarında gözetmenlik görevi yapan akademisyenlerle de görüşme yapmıştır. Buradaki amaç araştırmanın güvenilirliğini biraz daha güçlendirmektir. Gözetmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular, araştırmanın öğrencilerden elde edilen nicel ve nitel bulgulardan farklı sonuçlar sunmaktadır. Nitekim öğrencilerden nicel ve nitel yolla toplanan verilerin analiz sonuçları paralel çıkmış ve sosyal bilgiler öğrencileri ilahiyat öğrencilerine göre kopya çekmeye daha eğilimli bulunmuşlardı. Özellikle ilahiyat bölümünden elde edilen nicel ve nitel bulguların hepsinde de ilahiyat öğrencileri kopya çekmeye olumsuz bakmışlardı. Ancak ilahiyat bölümünde *"Hemen hemen her sınav döneminde sınav kurallarına aykırı harekette bulunulması ile ilgili tutanaklar tutulmaktadır (K14-İG)", "İlahiyat fakültesi öğrencilerinin kopya çekme-çekmeme hususunda ortak tavır takındıklarını söylemek mümkün değildir (K13-İG)"* şeklindeki gözetmen ifadeleri göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin gerçeği çarpıttıkları söylenebilir. Öğrencilerin bir kısmının ahlaki ve haklı bir davranış olarak bulmadıkları bu eylemi açıklamaktan çekinmiş olabileceğini de akla getirmektedir. Bu durumun okudukları bölümün (İlahiyat) üzerlerinde bir baskı oluşturmuş olabileceğini düşündürmektedir. Zira toplum ilahiyat gibi bir bölümde öğrenim gören kişileri geleceğin din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni veya diyanet gibi saygın kurumların çalışanı olarak düşündükleri için, katılımcıların bir kısmının bu durumu kamufle etmeye çalışmış olabileceği düşünülmektedir. Nitekim aynı görüşmeler sosyal bilgiler öğrencileri ile yapılmış ve öğrencilerin nicel, nitel ve gözetmen bulguları arasına paralellik olduğu saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğrencilerinin hem nicel hem de nitel verileri ilahiyat öğrencilerine göre kopya çekme davranışını daha çok onayladıklarını göstermiştir. Ayrıca sosyal bilgiler sınavlarında gözetmenlik yapan akademisyen ifadeleri de önceki bulguları destekler nitelikte sonuçlar vermiştir. Gözetmen görüşmelerinden kopya "çekmek" ve "çekmemek" şeklinde iki tema ve çekmek teması etrafında; çekmek, uygun fırsat kollamak, çekme sebebi ve çekme şekli olarak kategoriler oluşmuştur. Ayrıca oluşan kategorilerin altında da birçok ifadeden oluşan kodlar mevcuttur. Gözetmen görüşlerinde hem ilahiyat hem se sosyal bilgiler öğrencilerinin çeşitli sebep ve motivasyonlarla kopya çektikleri sonucuna varılmıştır. Bu

sonuç bazı araştırma (Çeliköz, 2016; Hosny ve Fatima, 2014) sonuçları ile de benzerlik göstermektedir. Çeliköz'ün (2016) çalışmasında öğretmen adaylarının büyük bir kısmının vize ve final sınavlarında, başkasının kâğıdına bakma yöntemiyle kopya çektikleri yönündeki sonuç bu çalışmanın bulgularıyla da benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla bu çalışmada öğretmen adayları için kopya söz konusu olduğunda *dini hassasiyetlerin geri planda kalması*, özellikle ilahiyat öğrencileri için çarpıcı bir sonuç olmuştur. Ancak bu sonuç Hosny ve Fatima'nın (2014) çalışmasıyla örtüşmektedir. Bu çalışmanın gözetmen ifadelerinde *kopya çekme şekli* olarak; teknolojiyi kullanmak, vücudunun belli yerlerini kopya malzemesi olarak kullanmak, ders materyallerini kopya aracı yapmak, küçük kâğıtlar hazırlamak, yanındakine bakmak şeklindeki sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmanın bu bulgularının benzer çalışmalarla (Dam, 2013; Etter ve diğerleri, 2006; Nyamawe ve Mtonyole, 2014) da örtüştüğü dikkatleri çekmekte olup, kopya davranışları arasında; yanındaki arkadaşına bakmak, kopya kâğıdı hazırlamak ve diğer bilindik yöntemlerin yanı sıra sms'le mesajlaşmak, kulaklık kullanmak ve mp3 kayıtları (Dam, 2013); bilgi ve iletişi teknolojilerini kullanmak (Etter ve diğerleri, 2006; Nyamawe ve Mtonyole, 2014) şeklindeki metotlar ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmanın gözetmen ifadelerinden ulaşılan bir diğer tema ise *"çekmemek"* teması olmuştur. Bu tema altında *gözetmen faktörüne bağlı olarak*; fark etmeleri, disiplin cezasını hatırlatmaları, işlerini ciddiye almaları şeklindeki ifadelere ulaşılmıştır. Kopya çekilmemesinde gözetmen faktörünün etkisi *"gözetmenlik yaptığım sınavlarda öğrencilerin büyük bir kısmı kopya çekme girişiminde bulunmuyor. Bunda öğrencilerin daha önceki kopya girişimlerini tespit etmiş olmamın etkisi olduğunu düşünüyorum (K12-SG)"* şeklindeki sosyal bilgiler bölümünde gözetmenlik yapan akademisyen açıklamasında da gözlenmektedir. Benzer bir açıklama da ilahiyat bölümünde gözetmenlik yapan akademisyene ait *"gözetmenlerin işini ciddi tutması ve yaptırımlar, kopya çekme olasılığını hayli azaltmaktadır (K13-İG)"* şeklindeki açıklama olmuştur. Çalışmaya katılan bazı öğrenciler de bu konuda gözetmenlerle tutarlı açıklamalarda bulunmuşlardır. Nitekim sosyal bilgiler birinci sınıf öğrencisine ait *"eğer sınav sonunda bir zararım olacağını düşünürsem kopya çekmeye yeltenebilirim ve bunu bir fırsat olarak görürüm. Sınavımda görevli kişi gerekli düzeni sağlamadan sınava başlarsa asıl suçlunun görevli olduğunu düşünürüm. Çünkü insanlara fazla fırsat verildiğinde bunu kullanarak kendi çıkarları için kopya çekmeye meyilli olacaklardır (K6-S1)"* şeklindeki ifade bu kanıyı desteklemektedir. Dolayısıyla öğrencilerin, işini ciddiye alan gözetmen tutumlarından oldukça etkilendikleri söylenebilir. *Ceza kategorisinde*; tutanakların caydırıcı olması, yaptırımlar ve dini hassasiyetler bulunurken, *yanaşmamak kategorisinde ise*; yönelim göstermemek, kesinlikle çekmemek, tevessül etmemek şeklindeki gözetmen ifadelerine rastlanmıştır. Sosyal bilgiler ve ilahiyat öğrencilerinin kopya çekme eğilimlerinin belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada, katılımcıların kopya çekme tutumları cinsiyet, anne-baba eğitim durumu, yetiştiği çevre ve sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ancak araştırma bulgularında katılımcıların öğrenim gördükleri bölüm ile kopya çekme tutumları arasında anlamlı bir farka rastlanmıştır. Nicel verilerden elde edilen bu fark ilahiyat öğrencilerinin lehine olmuştur. Sosyal bilgiler öğrencileri ilahiyat öğrencilerine göre kopya çekmeye daha yatkın tutum sergilemişlerdir. Öğrencilerden toplanan nitel veri sonuçları da aynı doğrultuda sonuçlar vermiş olup, ilahiyat öğrencilerinin hem nicel hem de nitel verilerinde kopya çekmeye yönelik olumlu izlenime rastlanmamıştır. Ancak araştırmanın nitel boyutunda gözetmenlerden elde edilen veriler öğrencilerden elde edilen verilerle aynı sonucu vermemiştir. Hem sosyal hem de ilahiyat sınavlarında gözetmenlik yapan akademisyen görüşmelerinde her iki bölümdeki öğrencilerin kopya çekme eğilimleri sergiledikleri sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda aşağıda bazı öneriler sunulmuştur.

- Bu konuda yapılacak yeni araştırmalarda öğrenci ve gözetmen dışında dersten sorumlu akademisyenlerin de katılımcı olduğu çalışmalar yapılabilir.
- Bu çalışmada 1. ve 4. Sınıf öğretmenleri alınmıştır. Farklı araştırmalarda her sınıf düzeyinden katılımcı sağlanabilir.
- Yeni yapılacak çalışmalarda araştırmaların nicel boyutu için örneklem biraz daha büyük tutulabilir.
- Bu konuda farklı birkaç üniversitede aynı anda kapsamlı çalışmalar yapılabilir.
- Karma desenle yapılan bu çalışmanın bulgularından hareketle fenomenolojik ve gömülü teori araştırmaları temel alınarak, gözlem yönteminin de eşlik ettiği araştırmalar yapılabilir.

5. KAYNAKÇA

Akdağ, M. ve Güneş, H. (2002). Kopya çekme davranışları ve kopya çekmeye ilişkin tutumlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 8 (3).

Anderman, M. E., Cup, K. P., Lane, D. (2010). Impulsivity and Academic Cheating. *The Journal of Experimental Education*, 78, 135-150.

Ay, M. F. ve Çakmak A. (2015). Kopya çekmeye yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 43, 140-155.

Brickman, W. W. (1961). Ethics, Examinations and Education *School and Society*. 89, 412.

Creswell, J. W., Plano-Clark, V. L. (2015). *Karma yöntem araştırmaları: Tasarımı ve yürütülmesi*, Çev. Ed.: Totan, T., Ankara: Anı Yayıncılık.

Çeliköz, M. (2016). Öğretmen adaylarının kopya çekmeye yönelik tutumları ve kopya çekme nedenleri. *Journal of Research in Education and Teaching*, 5(2). 241-251.

Dam, H. (2013). Örgün Din Eğitimde Kopya Sorunu. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 34, 71-108.

Dirik, M. Z. (1997). Türk eğitim sisteminde sınavlarda kopya çekme sorunu-2. *Türkiye, Türk Cumhuriyetleri ve Asya Pasifik Ülkeleri Uluslar Arası Eğitim Sempozyumu*, Elazığ.

Eraslan, A. (2011). Matematik öğretmeni adayları ve kopya: Hiç çekmedim desem yalan olur! *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 52-64.

Etter, S., Cramer, J. J., Finn, S. (2006). Origins Of Academic Dishonesty: Ethical Orientations And Personality Factors Associated With Attitudes About Cheating With Information Technology. *Journal of Research on Technology in Education*, 39(2), 133-155.

Gallant, T. B., Binkin, N. & Donohue, M. (2015). Students at risk for being reported for cheating. *Journal of Academic Ethics*, 13(3), 217-228.

Hosny, M. & Fatima, S. (2014). Attitude of students towards cheating and plagiarism: University case study. *Journal of Applied Sciences*, 14(8), 748-757.

Kaymakcan, R. (2002). İlahiyat öğrencilerinin kopya çekmeye karşı yaklaşımları. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5, 121-138.

Köse, İ. A. ve Öztemur, B. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin kopya çekme davranışı ile ilgili tutumlarının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 133-142.

Ledesma, G. R. (2011). Academic Dishonesty among Undergraduate Students in a Korean University. *Research in World Economy*, 2 (2), 25-35.

Lickona, T. (1991). *Educating for Character How Our Schools Can Teach Respect and Responsibility*, Bantam Books.

Lüle Mert, E. (2012). Temel işlevi bilim insanı yetiştirmek olan bazı bölümlerde kopya. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(3), 1813-1829.

McCabe, D. L., Trevino, L. K., Butterfield, K. D. (2001). Cheating in academic institutions: A decade of research. *Ethics and Behavior*, 11 (3), 219-232.

MEB, (2018). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı. Erişim adresi: <https://www.ogretmenler.com/dokumanlar/finish/1098-2018-2019-mufredati/22636-ortaokul-din-kulturu-mufredati/0.html>.

MEB, (2018). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. Erişim adresi: <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%20C3%96%C4%99ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf>

Nyamawe, A. S., & Mtonyole, N. (2014). The Use of Mobile Phones in University Exams Cheating: Proposed Solution. *International Journal of Engineering Trends and Technology*, 17(1), 14-17.

O'Rourke, J., Barnes, J., Deaton, A., Fulks, K., Ryan, K. & Rettinger, D.A. (2010). Imitation is the sincerest form of cheating: The influence of direct knowledge and attitudes on academic dishonesty. *Ethics and Behavior*, 20, 47-64.

Özgüngör, S. (2008). Üniversite öğrencilerinde öğretmene ilişkin algıların ve öğrenci özelliklerinin kopya çekme davranışlarıyla ilişkisi. *Eğitim ve Bilim*, 33 (149): 68-79.

Özyurt, Y. ve Eren, A. (2014). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ve kopya çekmeye yönelik tutumlarının görünümü. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 78-101.

Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri M. Bütün ve S. B. Demir (Çev.) Ankara: Pegem Akademi.

Selçuk, Z. (1995). Bir Eğitim ve Rehberlik Sorunu: Okullarda Kopya Çekme, *Eğitim Yönetimi*, 1 (3).

Semerci, Ç. ve Sağlam, Z. (2005). Polis adaylarının sınavlarda kopya çekmeye ilişkin tutum ve görüşleri (Elazığ ili örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 163-177.

Tan, Ş. (2001). Sınavlarda Kopya Çekmeyi Önlemeye Yönelik Önlemler. *Eğitim ve Bilim*. 26 (126), 32-40.

Topcu, Y. ve Uzundumlu, A. S. (2011). Yükseköğretimde öğrencilerin kopya çekme motivasyonu ile ilgili tutum ve davranışları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 302-313.

URL-1: TDK, (2019). Kopya kelimesinin anlamı, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=KOPYA. Erişim tarihi: 26.03.2019

Witherspoon, M., Maldonado, N., Lacey, C. H. (2012). Undergraduates and Academic Dishonesty. *International Journal of Business and Social Science*, 3 (1), 76-86.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırmaya yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Zeytinkaya, D. (2018). "Kopya Çekmeye Yönelik Fransızca Öğretmen Adaylarının Görüşleri", *International Social Sciences Studies Journal*, 4(23), 4458-4467.

Zhang, Y. ve Wildemuth, B. M. (2009). *Qualitative analysis of content*. B. Wildemuth (Ed.). Applications of social research methods to questions in information and library science içinde (s. 308-319). Westport, CT: Libraries Unlimited.

6. EXTENDED ABSTRACT

The cheating behaviour that has accompanied the exams for centuries continues to remain as a problem as it did in the past. The cheating-in-exams behaviour, which is subject to many kinds of researches in different ways in time, is also the main question of this research. Particularly the attitudes and behaviours of the teachers, who have a big share in shaping the values and characters of future generations, are significant. Although all partners of education and training share the responsibility, teachers have the main duty of preventing this misbehaviour to be normalized by future generations. In this study, it is aimed to identify the cheating attitudes of social sciences and theology students. To this end, whether the cheating-in-exam attitude differs or not in terms of gender, education levels of their mothers and fathers, environment in which they were raised, class levels, departments they attend, and qualitative variables of interviews will be examined.

Both quantitative and qualitative methods were used in the study. The aim was to reach a reliable, valid, consistent dataset for an in-depth analysis. The explanatory sequential design of the mixed research designs was used in this study because of the fact that the single-source data is not sufficient for some researches to provide reliable findings and it needs to be enriched with a complementary second method. In this design, the quantitative and qualitative data are

obtained sequentially in two stages. In the first stage of this study, the cheating attitude scale was applied to the students of social sciences teaching and theology. The aim of the quantitative stage is to find whether the cheating attitude scores of the participants differ in terms of their departments, gender, class, education level of their parents, and the environment in which they grew up.

The sample of the study consists of 153 students studying in the departments of theology and social sciences in the academic year 2018-2019 and 4 academicians that supervised their exams. The quantitative stage of the study was carried out with 153 candidate teachers studying in the 1st and 4th grade of social sciences and theology departments. While selecting the sample for the quantitative stage of the research, the appropriate sampling was used. For the collection of the quantitative data, the study based on the maximum variation sampling method, as one of the purposive sampling methods which are dominantly heterogeneous. The aim of this study is to examine the quantitative findings in depth with the contribution of this method. For the sampling of the quantitative step of the study, 10 candidate teachers of the 1st and 4th grade students of social sciences and theology departments, with different characteristics, and 4 academicians that supervised their exams were selected. The selection of the participants for the quantitative and qualitative stages of the research based on voluntariness. The Likert scale was used to collect data in the quantitative stage of the research. The scale used in the research was developed by Ay and Çakmak (2015) to examine cheating attitudes of the university students. The scale consists of 16 items and 3 dimensions. The alpha coefficient of the overall assessment of the measurement tools was found at 0.91. For the qualitative stage of the research, the semi-structured interview form was used. The quantitative data were analysed after they were transferred to the SPSS 21 package program. The nonparametric version of the test was used for the analysis as the data were not normally distributed. While the Kruskal-Wallis H Test was used for the multiple comparisons, the Mann Whitney U Test was used for the paired comparisons. For the Kruskal-Wallis H Test and the Mann Whitney U Test, as the analysis techniques of this study, the significance value was taken as 0,05. The content analysis was used to analyze the data collected by the qualitative method.

No significant difference was found between the cheating attitudes of the participants and the gender, the environment where they grew up, their class levels, and the educational status of their parents. Also, no significant difference was found between the cheating attitude scores of the participants and the moral attitude, environmental conditions, and opportunity and ability factors. However, a significant difference was found between the cheating attitudes of the students and the department they studied. According to the Mann-Whitney U Test results, although there was a significant difference between the departmental factors and the factors of the environmental condition and the opportunity and ability factors, there was no significant difference with the factor of a moral attitude. The findings obtained from the students during the qualitative stage were parallel with the quantitative findings. When the qualitative interview data are examined in detail, the negative attitudes regarding the cheating were observed in all the students of theology. However, the same findings were not found for social sciences teachers. While some of the social sciences teachers showed negative attitudes about cheating, the other part showed positive attitudes for some cases. Up to this point, the findings from the qualitative data were in parallel with the quantitative findings. However, the findings regarding the data obtained from 4 exam observers differ from the expressions of the students. Among the findings obtained from the observers, there were some showed that the students of theology also

cheated. Two main themes emerged in the views of the observers: “cheating” and “not cheating.” Under the theme of cheating, sub-categories emerged as waiting for an appropriate opportunity, the reasons for cheating, and the forms of cheating. For the theme of not cheating, sub-categories such as the observer factor, punishment, and avoidance emerged. The question on the objectivity of the students’ data about their attitudes towards cheating, which is a negative behavior that is not desired to be mentioned, makes the necessity felt for collecting data from the exam observers, too, as the other partners of the process. The researcher also interviewed academicians who served as observers in the examinations of the participants. The analysis results of the quantitative and qualitative data obtained from the students were parallel and the social sciences students were found more inclined to cheat in exams when compared with the students of theology. Particularly, all quantitative and qualitative findings obtained from the theology department showed that the students think negatively about cheating. However, when the statements of the observers such as “almost in every exam period, the minutes are prepared regarding the acts against the exam rules (K14-İG)” and “it is not possible to say that the students of theology faculty have a common attitude about cheating and not cheating (K13-İG)” were taken into consideration, it can be said that students distort the reality. It also suggests that some of the students might have refrained from expressing this behaviour that they did not find moral and just. This situation suggests the possibility that the department they are studying (theology) might have caused pressure on them.